

NY TREND: HITTA DINA GAMLA VÄNNER

TIDSAM 0743-05

Nr 5 27 mars 2007 Pris 49:- (inkl moms) Norge 45 NOK, Finland 6,70 EUR

tarso

Succétidningen för dig 40+

40+ SVART- SJUK?

SANDRA, 43:

- Varför skiner han alltid upp när han pratar om henne?

ÄR DU EN STRESSOHOLIC?

SCHÜCKS
LÄCKRA PÅSK:

Krämig örtrisotto & ägg med laxrom

KÖKSDRÖM: NY FÖRVARING

EXTRASTORT KORSORD!

Bli en löpare
**GÅ MED I STORA
SPRINGSKOLAN!**

STOR SPECIAL:

JEANS

Vårens hetaste
modeller

SNYGGARE... ...ELLER FULARE?

Experterna om hur skönhets-
ingreppen kan gå snett

När snyggt blir fult

– så kan drömmen om skönhet bli en mardröm

Du vill bli snyggare, smalare, se yngre ut... Du slår till på en skönhetsoperation. Du har absolut inte räknat med att du kan bli ärrig, knölig eller se konstig ut. Visst, de flesta behandlingar blir bra, men här är kalla fakta du inte bör blunda för.

Av **Bella Linde** Foto: **Masterfile/Scanpix, Corbis/Scanpix**

♦ Alltfler gör det: Går till plastikkirurgen för att få ett skönhetslyft som varar i flera år. Du ser bilder på kändisar som ser minst tio år yngre ut än de verkligen är. Och fler och fler på gymmet eller i din bekantskapskrets väljer att lägga pengar på kirurgiska ingrepp. De flesta ser jättesnygga ut. Får toppiga bröst, bättre kroppscontur, stramare skinn eller öppnare blick.

Floran av ingrepp som kan göra oss lite snyggare och lite bättre till mods är enorm. Dessutom finns i dag mängder av kirurger som till fullo behärskar tekniken. Men allt hänger inte på kirurgen. Gör du en plastikoperation har du också ett ansvar att informera dig och måste vara medveten om riskerna.

– Den stora risken är inte fula ärr, infektion, blödningar eller känslpåverkan, säger plastikkirurg **Charles Randquist** vid Victoriakliniken i Stockholm. Den största risken är rent estetisk och handlar ofta om att patienten inte anser sig ha uppnått det förväntade resultatet.

– Därför är det oerhört viktigt att den som vill göra en estetisk förbättring verkligen lyssnar på informationen, förstår relationen mellan biologiska förutsättningar och operationsresultatet, har realistiska förväntningar och är sanningsenlig.

En stor del av anmälningarna till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd är riktade mot just plastikkirurger. Enligt **Michael Olenius** på Proforma Clinic i Stockholm är dåligt utförda jobb bara en av orsakerna. Framför allt, tror han, att de estetiska förväntningarna är högre vid ett plastikkirurgiskt ingrepp än vid, till exempel, en diskbräcksoperation.

– Patienter som betalar själva kräver ofta mer än vid en, i det närmaste kostnadsfri, landstingsoperation. Dessutom handlar det inte om att bli av med en sjukdom utan om att förbättra något som i regel är friskt. Många av anmälningarna handlar om förväntningar som inte har infriats.

Såväl Michael Olenius som Charles Randquist poängterar

att läkaren har ett enormt ansvar, inte bara när det gäller tekniskt kunnande utan även vid analys av patienten.

– Vissa människor är inte mogna för plastikkirurgi, säger Charles Randquist. Är man inne i en emotionell kris av något slag bör operation undvikas. Likadant om man har en psykiatrisk sjukdomshistoria och står på psykofarmaka.

– Det kräver tid för att förstå patientens motiv till en operation. I vissa fall är konsultationstiden längre än de ingrepp jag utför. Detta är ofta ett måste för att försäkra mig om att patienten och jag förstår varandra. Det är ett sätt att skydda både patienten och mig själv.

Som patient måste du försöka vara sann. Michael Olenius berättar om en kollega med en patient som hade haft en hjärtinfarkt två veckor före ett plastikkirurgiskt ingrepp utan att tala om det.

– Som väl var hände inget, men det hade lika gärna kunnat sluta väldigt illa. När kirurgen frågade varför kvinnan inte hade

berättat blev svaret ”då hade du inte opererat mig”.

Ibland ser man direkt misslyckade resultat av plastikoperationer. Till exempel bröst som glidit upp under hakan eller ut i armhålorna, näsor som fallit ihop eller ärriga magar till följd av svårläkta bukplastiker. Ofta handlar det om att de biologiska förutsättningarna inte varit helt tillfredsställande. Dessutom finns rent medicinska komplikationer som inte går att förutsäga.

Enligt Charles Randquist när dock de flesta som väljer kliniker med god erfarenhet och bra statistik fina resultat.

– Kosmetisk plastikkirurgi är den totala demokratiska friheten, menar Charles Randquist. När enskilda individer ges friheten att välja, faller ett tyngre ansvar på den som ska utföra arbetet.

– Vår skyldighet är att följa vetenskap och etik, men det kanske inte alltid sammanfaller med patientens önskan. I sådana fall är de bästa operationerna de man inte gör.

Ställ krav – på dig själv också!

Ett plastikkirurgiskt ingrepp kräver att du är väl förberedd, både fysiskt och mentalt.

1. Se till att få en gedigen operationsplanering och information om hur ingreppet görs och vilka risker som finns. Det har du rätt till. Glöm inte bort att lyssna!

2. Försök vara i fysiskt god kondition och fasta enligt läkarens ordination, varken mer eller mindre, eftersom det kan på-

verka hur kroppen reagerar.

3. Rök inte! Rökning hämmar blodcirkulationen vilket innebär dålig läkning. Sluta röka minst fyra veckor före ingreppet.

4. Var sanningsenlig! Om du äter medicin eller lider av en psykisk eller fysisk sjukdom är det viktigt att informera läkaren om detta. Ett kirurgiskt ingrepp är ett trauma för kroppen och kräver att du är i gott

skick. Annars är det livsfarligt!

5. Om du befinner dig i en emotionell kris, en skilsmässa eller annan förlust, bör du avstå från operation. Vänta tills du har kommit över sorgen och kan se klart på tillvaron och din kropp.

6. Var medveten om att kroppen är en levande organism. Inte ens en erfaren kirurg kan med säkerhet säga hur din kropp reagerar på ett ingrepp.

SKÖNHETSMISSARNA – från topp till tå

Alla plastikkirurgiska ingrepp innebär risker för blödningar, infektioner, fula ärrbildningar och känselbortfall. Blödningar och infektioner drabbar främst rökare och diabetiker vilka har dålig cirkulation. Dessutom finns en mängd andra medicinska och estetiska risker att ta ställning till innan du bestämmer dig för operation. Här är listan med de värsta skönhetsmissarna:

Ansiktslyftning Huden kan få sprickor

Största risken är att patienten känner sig missnöjd med resultatet. Oftast för att huden inte blivit så spänd och fast som förväntat. Slutresultatet är alltid en följd av hudens kvalitet.

- ♦ Hud med dålig elasticitet klarar inte för hård spänning. Om kirurgen drar för mycket kan

sprickor i huden uppstå, med fula ärr som följd.

- ♦ Vid ansiktslyftning finns risk för muskulära nervskador med allt från försvagad mimik till förlamning. Orsaken är att nerverna, av misstag, har skurits av.

Ögonlocksplastik Risk för hålögdhet

- ♦ Övre ögonlocket. Hålögdhet och alltför spänt skinn är två av de mer överhängande riskerna. I princip handlar det om alltför stor reduktion av det volymgivande fettets kring ögat liksom att för mycket hud har skurits bort.
- ♦ Undre ögonlocket. Om alltför mycket hud skärs bort finns risk att patienten ser ut som en ledsen hund med nedåthängande ögon. En annan risk är att för mycket fett avlägsnas varpå patienten ser hålögd ut.

Näsplastik Näsan kan kollapsa

- ♦ Den största risken efter en näsoperation är att den nya näsan kollapsar. Problemet är att näsan är en arkitektonisk skapelse av ben och brosk, dessutom med en ärrläkningsperiod på upp till två år. När ärrvävnanden mjuknar, medan ben och brosk är avskuret och inte hålls ihop av en helhet, kan näsan helt enkelt ramla ihop.
- ♦ Nästäppa liksom ökat tårflöde från ögonen kan också vara en olycklig följd av näsplastik.

Läppar Stickningar vanligt

- ♦ När läppar förstorats med kirurgi, där läppens insida ”vikts ut” för att få munnen större, finns risk för känselpåverkan med stickningar och domningar.
- ♦ Knöliga läppar med ful form kan bli resultatet om läpparna fylls ut med ett för kroppen främmande preparat, nedbrytbara som sockermolekyler, kollagen eller andra permanenta substanser.

I princip uppstår en allergisk reaktion där kroppen bildar bindvävsklumpar kring det främmande materialet. Denna risk gäller inte preparat som, till exempel, Restylane vilken baserar sig på kroppsegen hyaluronsyra som lämnar kroppen efter en tid.

Överarmsplastik Ärren blir ofta breda

Att reducera och strama till huden på överarmarna är en relativt enkel operation. Men eftersom huden är så tunn här blir ärren nästan alltid breda, fula och synliga.

Brösthörstoring Bysten blir hårdare

- ♦ Den stora risken med bröstförstoring är att bysten blir hård och knölig, att bröstet hamnar i olika position eller att de glider uppåt eller utåt på bröstkorgen. Detta kallas kapselkontraktion och innebär att den kapsel, som kroppen alltid bildar kring den nya protesen, blivit

Ärriga fakta

- ♦ Människor läker ärr på olika sätt. En operation kan resultera i ett tunt, närmast osynligt, ärr på en patient medan en annan kan få ett rött, brett och upphöjt ärr.
- ♦ Seriösa och erfarna plastikkirurger lägger snitt så att ärren blir så snygga som möjligt där de syns allra minst.
- ♦ Man kan aldrig ta bort ärr, däremot finns möjlighet att göra dem mindre synliga. Upphöjda ärr kan slipas så de hamnar i nivå med övriga huden. Synliga ärr kan tonas ned med laser. Dock kan man aldrig dra ihop breda ärr med hjälp av laser. Röda ärr kan blekas så de blir mindre synbara.

Källa: Plastikkirurg Michael Olenius

Extra koll på utlandet!

Det kryllar av utländska kliniker som erbjuder estetisk plastikkirurgi till priser som vida understiger de svenska. I princip kan man inte säga att det skulle vara sämre att åka utomlands för en plastikoperation. Däremot bör man vara medveten om att språkförbistringar och kulturella olikheter i synen på skönhet kan ställa till problem. Dessutom är det svårare än i Sverige att ta reda på vilken kompetens läkaren har. Sist men inte minst ska man vara beredd att resa tillbaka om något gått snett.

hårdare, tjockare och mer samman-
dragen än normalt. I huvudsak
handlar det om att kroppen reage-
rar mot implantatet, dessutom kan
infektioner och blödningar öka ris-
ken för kapselkontraktion. Även
genetiska faktorer kan avgöra, en
person som har svårighet med ärr-
bildning kan vara predestinerad för
kapselsammandragningar. Kapsel-
kontraktion uppträder hos upp till
tio procent av patienterna och visar
sig vanligtvis inom sex till tolv må-
nader. Kapselkontraktionen kan åtgär-
das med ny operation då ärrväv-
naden skärs bort innan implantatet
sätts in igen.

♦ En annan risk med bröstförstor-
ningar är att bröstet får olika
storlek och form. Det kan inträffa
om kirurgen försöker balansera
olika stora bröst genom att lägga
in implantat av olika storlek.

Bukplastik Magen kan få fula ärr

En stor risk med bukplastik är
vävnadsdöd, med fula gropar och

ärr som följd. När man lyfter
hud, fett eller muskelvävnad
från den underliggande vävnaden
skapar man en så kallad lambå
som inte får blodförsörjning un-
derifrån. Huden kan då gå i nek-
ros, det vill säga dö och ruttna.
Resultatet blir ett hål i magen
som vanligtvis ärrar ihop sig.
Komplikationen är mycket ovan-
lig. Rökare och diabetiker, vilka
har dålig blodcirkulation, är de
som löper störst risk.

Botox Mimiken kan bli stel

Botox är världens mest använda
ickekirurgiska hjälpmedel inom
kosmetiken. Preparatet försva-
gar eller tar bort impulsen från
nerv till muskel genom att
blockera signalsubstansen. Bo-
tox har använts som läkemedel
mot olika former av spasticite-
ter i över fyrtio år. För tio år
sedan exploderade användning-
en i kosmetiskt syfte. Det finns
inga kända allergiska risker,
och preparatet som har effekt i
tre till sex månader försvinner
ur kroppen.

♦ Stel mimik och ett onaturligt
ansikte är den största risken med
Botox. Orsaken är feldosering,
med för stora doser på fel ställen.

♦ Dålig information och felak-
tiga förväntningar kan orsaka
missnöje. Botox ger sig bara på
rynkor orsakade av muskelrörel-
ser, till exempel horisontella veck
i pannan, bekymmersveck mel-
lan ögonbryn samt kråksparkar i

yttre ögonvrån. Preparatet har
ingen effekt på solskadad hud el-
ler små fina rynkor.

♦ Det sägs att marknaden sväm-
mar över av dåliga Botoxkopior,
det vill säga substanser som är
orena, överksamma eller innehåller
högre proteinfraktioner, vilket
kan framkalla allergiska reaktio-
ner. Det är okänt om kopiorna an-
vänds i Sverige, men sannolikt är
risken närmast obefintlig.

Fettsugning Risk för ojämnt resultat

♦ Den största risken med fett-
sugning är ett ojämnt resultat.
Om kirurgen suger mycket fett
under en hud med dålig elasti-
citet kan det bli hängigt och
fult eftersom huden inte drar
ihop sig.

♦ En fettsugning är ett stort
trauma för kroppen eftersom
man skapar en stor sårhåla un-
der huden. Där frigörs sårvätska
med salter och elektrolyter. Om
patienten inte är välbalanserad
före och efter ingreppet, samt
kontrollerad och övervakad med
vätska kan problem med and-
ning och hjärta uppstå. I Sve-
rige, där man suger från några
deciliter till ett par liter fett, har
två dödsfall kopplats till fettsug-
ning. I USA, där man suger upp
till tolv liter fett sker fler döds-
fall eftersom patienterna inte
klarar det stora traumat.

Källor: Plastikkirurgerna **Charles
Randquist**, Victoriakliniken, och
Michael Olenius, Proforma Clinic.

Se upp för klåpare!

Socialstyrelsen har inga krav
på att en läkare som utför
plastikkirurgiska ingrepp ska
vara plastikkirurg. I princip kan
vem som helst med läkarlegiti-
mation slå sig på plastikkirurgi.
Det finns skäl för dig som
patient att informera dig så
väl som möjligt.

Fråga det här FÖRE operationen:

1. Är doktorn medlem i
Svensk förening för este-
tisk plastikkirurgi?
Medlemskap borgar för att
läkaren har specialutbild-
ning i plastikkirurgi, samt
minst fem års praktisk er-
farenhet av estetisk plas-
tikkirurgi. För att bli invald
krävs rekommendationer
från två medlemmar.
2. Hur många operationer av
det slag du vill göra utför
doktorn varje år?
En läkare med ett litet an-
tal operationer har rim-
ligtvis inte samma erfa-
renhet som en som
opererar mycket.
3. Har läkaren många kom-
plikationer och omopera-
tioner i sitt register?
Komplikationer handlar
ofta om dålig kirurgisk
teknik, omoperationer om
att patienten inte har va-
rit nöjd.
4. Har doktorn någon gång
blivit anmäld till Hälso-
och sjukvårdens ansvars-
nämnd (HSAN), och i så
fall varför?
HSAN lämnar upplysning-
ar om du frågar om ett
specifikt läkarnamn.
Telefon 08-786 99 00.

Kan man för- säkra tuttarna?

Det finns inga försäkringar
mot misslyckade plastikopera-
tioner. Däremot erbjuder de
flesta kliniker ett trygghets-
paket vid bröstförstoring. För
en summa av cirka 3000 kro-
nor utlovas en omoperation
om det visar sig att du råkar
ut för kapselkontraktion.

Vad ska jag göra om jag känner mig felbehandlad?

◆ Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN, är en statlig myndighet som prövar om yrkesutövare inom hälso- och sjukvården har gjort sig skyldig till felaktigheter.

• Nämnden kan inte pröva frågor om skadestånd eller andra ekonomiska frågor.

◆ Den som känner sig felbehandlad och menar att sjukvårdspersonalen bör få en disciplinär påföljd kan anmäla till HSAN.

◆ Det finns två påföljder – varning och erinran. En varning innebär att ärendet anses vara mycket allvarligt. En erinran är en lägre grad av disciplinäråtgärd. Om ärendet lämnas utan åtgärd har man bedömt att läkaren har gjort det han ska enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. I plastikkirurgiska sammanhang har varken varning eller erinran lett till återkallad läkarlegitimation.

◆ Anmälningarna ökar eftersom allt fler opererar sig och det finns ett större antal aktörer. Mellan 2003 och 2006 hade HSAN 155 poster gällande plastikkirurgi. Under den perioden utfärdades tre varningar och två fall averinran. ◆ Om du vill ha gottgörelse för skada eller annat lidande söker du ersättning från någon av patientförsäkringarna. Ingrepp gjorda inom lands- och sjukvården regleras av PSA-Personskadereglering, 08-557 070 00. Privatpraktiserande läkare måste ha en ansvarsförsäkring vilken träder i kraft om något går fel. Ring praktiken för kontakt med det aktuella försäkringsbolaget.

5 fall för nämnden

Varning

En 25-årig, tidigare fullt frisk kvinna, avlider efter fettsugning. Totalt har kvinnan genomgått sex olika fettsugningar, på olika delar av kroppen, under loppet av ett år på samma klinik. Tre dagar efter den sista fettsugningen segnade hon livlös ner på en trotoar. Hon förs till sjukhus men hennes liv kan inte räddas. Obduktion visar enstaka mindre, äldre och färsk blodproppar i lungpulsåderns mindre grenar. Dessutom noteras en mindre blodproppsrest i höger vad. Sammantaget bedöms kvinnan ha avlidit som följd av omfattande färsk vävnadsskador i hjärna, lever, njurar och hjärta.

Kirurgen anmäls till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd som inte har något att anmärka på den kirurgiska tekniken. Där emot finns klander för att så många och omfattande operationer har utförts med kort intervall. En varning utfärdas.

Varning

En 34-årig kvinna konsulterar läkare på grund av för stort bukombång. Snart utförs en traditionell bukplastik och fettsugning över bukväggen. Operationen förlöper normalt, men efteråt har kvinnan svårt att hålla blodtrycket och behandlas med stora mängder vätska. Efter tre dagars vård lämnar kvinnan kliniken. Några dagar senare tas hon in akut på sjukhus där onormalt lågt blodvärde konstateras. Kvinnan får blodtransfusion, och samtidigt avlägsnas den dräna- geslang som sitter kvar i såret för att vätska ska kunna rinna ut. Ytterligare ett par dagar senare läggs kvinnan åter in på sjukhus. Denna gång på grund av blodansamlingar

under vävnaden, vilka dräneras.

Läkaren anmäls till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Där bedöms det som ett allvarligt fel att efter operationen, då kvinnan har instabilt blodtryck samt är blek och kallsvettig, tillföra stora mängder vätskor utan att kontrollera blodvärdet. Kvinnan bedöms ha utsatts för stort lidande och en livshotande risk. HSAN utfärdar en varning.

Erinran

En 38-årig kvinna önskar sig större rumpa och får implantat inopererade i skinkorna. Under operationen tillstöter tekniska komplikationer varför det vänstra implantatet läggs under muskeln medan det högra placeras ovanpå muskeln, direkt under huden. Implantatet på höger skinka orsakar sedan kvinnan smärta och obehag, dessutom är det estetiska resultatet tveksamt med en knytnävsstor utbuktning på skinkan.

Efter anmälan till HSAN bedöms kirurgen ha arbetat i strid mot korrekt och beprövad teknik genom att lägga det högra implantatet under huden i stället för i sätesmuskeln. HSAN utfärdar en erinran.

Utan åtgärd

En 43-årig kvinna vill byta ut sina befintliga bröstproteser eftersom de känns hårda. Prote- serna, som var placerade ovanpå bröstmuskeln, avlägsnas och i stället läggs nya större proteser in under bröstmuskeln. Samtidigt flyttas bröstvärtorna uppåt medan överskottshud tas bort. Efter ett år återkommer kvinnan, förtvivlad över att ”implantaten har flyttat sig nästan under ar-

marna”. Dessutom rör sig im- plantaten vid kontraktion av bröstmuskeln.

Undersökning visar att en de- formering syns vid muskelkon- traktion men att resultatet i öv- rigt är tillfredsställande. Dock vill kvinnan byta ut proteserna varpå en ny operation görs. Den- na gång placeras de nya proteser- na ovanpå bröstmuskeln samti- digt som överskottshud avlägsnas. Efter ytterligare några månader återkommer kvinnan med oro för att en protes gått sönder. Trots rekommendationen att vänta en tid, eftersom vävnaden inte läkt färdigt efter det förra ingreppet, insisterar hon på omoperation. Proteserna visar sig vara hela men byts, på patientens begäran, ut mot något större storlek. Därefter har kvinnan inte dykt upp på återbesök. Dock anmäler hon de två involverade kirurgerna till HSAN. Nämnden lämnar anmä- lan utan åtgärd då det inte fram- kommit att fel har begåtts i sam- band med ingreppen.

Utan åtgärd

I augusti 2004 genomgår en 18- årig kvinna en bröstförstoring. Proteserna läggs mellan bröst- muskel och bröstvävnad, via in- snitt i fåran under bröststen. Efter ett år återkommer kvinnan med klagomål på att ärren blivit breda och fula. I sin anmälan till HSAN hänvisar hon till fula är, att hon inte fått information om var ärren skulle hamna samt inte fått information om sin hudtyp. Utredningen visar att man inte i förväg kan veta vilka patienter som kan drabbas av ärreproblema- tik, liksom att ett snitt på bröst- tets undersida inte är ovanligt eller kirurgiskt fel. Anmälan lämnas utan åtgärd. ◆